

הצעה לפתרון בחינת הבגרות באזרחות

מרכיב 80%

מועד קיץ תשפ"ו 2026

סמל שאלון: 34281

הפתרון נכתב על ידי רועי אדחוח, גולן צברי ואלה שליט
מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

פרק ראשון

שאלה 1

סעיף א'

- **ציין:** הזכות לקניין.
- **הצג:** לכל אדם הזכות להחזיק רכוש ולעשות בו כרצונו, ואין לפגוע בקניינו של אדם. זכות זו מתחלקת לקניין חומרי (רכוש מוחשי) וקניין רוחני (יצירה או המצאה).
- **ציטוט:** "לדברי האספן, הוא רכש את המכתב לפני שנים רבות מכספו הפרטי מאדם פלוני ב־ 600 דולר, וכעת הוא מציע אותו למכירה פומבית לכל המרבה במחיר."
- **הסבר:** האספן מחזיק ברכוש מוחשי (מכתב) שרכש בכספו הפרטי ועושה בו שימוש כרצונו על ידי העמדתו למכירה חופשית לכל המרבה במחיר. מעשים אלו משקפים את החופש ליהנות מרכוש פרטי ללא התערבות, דבר המהווה מימוש של הזכות לקניין חומרי.

סעיף ב'

- **ציין:** לאומיות אתנית-תרבותית.
- **הצג:** השאיפה המשותפת לבני לאום לשלטון עצמי במסגרת של מדינה ריבונית, המבוססת על יסודות אתניים-תרבותיים משותפים שאינם פרי בחירה, כגון מוצא, שפה, תרבות, היסטוריה ודת. בלאומיות זו הלאום קודם למדינה ואין חפיפה מלאה בין השתייכות ללאום לבין האזרחות].
- **ציטוט:** "יש להחזיר את המכתב לארכיון הציבורי כדי להבטיח שמורשתם של גיבורי האומה תישמר במוסדות הזיכרון הרשמיים לטובת הדורות הבאים."
- **הסבר:** החלטת בית המשפט להשיב את המכתב מבוססת על הצורך הלאומי לשמר את ההיסטוריה והמורשת התרבותית המשותפת של גיבורי האומה של עם ישראל עבור הדורות הבאים. התלכדות סביב ערכים היסטוריים ותרבותיים אלו, שאינם תלויים באזרחות פורמלית, מבטאת את מושג הלאומיות האתנית-תרבותית.

שאלה 2

סעיף א'

- **ציין:** הגישה הכלכלית-חברתית הליברלית.
- **הצג:** גישה המדגישה את החירות הכלכלית על פני השוויון החברתי-כלכלי, מתוך תפיסה שחירות מקדמת את טובת החברה כולה. הגישה דוגלת ביוזמה פרטית, תחרות ופעילות בשוק חופשי, ומכתיבה מעורבות מינימלית ומצומצמת של המדינה (כמו הפרטה, צמצום קצבאות ותמיכה בהורדת המיסוי למינימום).

- **ציטוט:** "מטרת התוכנית היא להפוך כל אזרח ליבואן, ואף לאפשר לאזרחים לרכוש יותר מוצרים מחנויות באינטרנט שמוכרות במחירים נמוכים יותר."
- **הסבר:** תוכניתו של שר האוצר להעניק פטור ממס נועדה לפתוח את השוק לתחרות חופשית מול חנויות באינטרנט, לצמצם את מעורבות המדינה בגביית מסים ולעודד יוזמה פרטית של האזרחים. התמקדות זו בערכי השוק החופשי והחירות הכלכלית מבטאת במדויק את הגישה הליברלית.

סעיף ב'

- **ציין:** תפקיד הכנסת: פיקוח וביקורת על הרשות המבצעת (הממשלה).
- **הצג:** הכנסת מהווה מנגנון פיקוח מוסדי שתפקידו לפקח ולבקר את מדיניותה ופעולותיה של הרשות המבצעת / הממשלה. פיקוח זה מתבצע באמצעות כלים פרלמנטריים ובהם פעילות האופוזיציה, ועדות הכנסת, אישור תקציב, שאילתות והצבעות אי-אמון.
- **ציטוט:** "בהצבעה שנערכה במליאת הכנסת נדחתה התוכנית ברוב 59 חברי כנסת, רובם מן האופוזיציה, מול 25 חברי כנסת שתמכו במהלך זה."
- **הסבר:** דחיית תוכניתו הכלכלית של שר האוצר באמצעות הצבעה רשמית במליאת הכנסת, המובלת על ידי חברי האופוזיציה, מהווה שימוש ישיר בכוחה של הרשות המחוקקת לבלום ולרסן את צעדי הרשות המבצעת ומדיניותה. בכך מתממש תפקיד הכנסת לפיקוח וביקורת על השלטון.

פרק שני

שאלה 3

הציגו שני ביטויים לאופייה היהודי של מדינת ישראל **במרחב הציבורי**: (יש להציג שניים מהבאים)

- מעמדה של השפה העברית כשפה הרשמית - העברית נקבעה בחוק יסוד כשפה של מדינת ישראל.
- לוח השנה העברי - לוח השנה העברי הוא לוח השנה הרשמי של מדינת ישראל כביטוי לאופייה היהודי של המדינה. החגים היהודיים הינם ימי שבתון רשמיים במדינה. החוק מחייב שימוש בתאריך עברי בכל מסמך רשמי היוצא מטעם המדינה ומוסדותיה.
- סמלי המדינה (סמל, דגל והמנון) – סמלי המדינה הקבועים בחוק מבטאים את זהותה היהודית. דגל המדינה מורכב ממגן דוד שהוא סמל יהודי מסורתי ומפסי תכלת ולבן שהם צבעי הטלית היהודית (נבחר כדגלה של התנועה הציונית עוד בראשית דרכה). סמל המדינה הינו המנורה שעמדה בבית המקדש בירושלים ומשני צדיה ענפי זית. המנון המדינה, "התקווה", מבטא את שאיפת העם היהודי לחזור לארצו ולחדש בה את חרותו המדינית.

שאלה 4

הציגו שני מאפיינים של אחת מקבוצות המיעוטים בישראל (ערבים או דרוזים): (יש להציג שניים מהבאים)

ערבים:

- קבוצת המיעוט הגדולה במדינת ישראל הינה קבוצת המיעוט הערבי והיא מהווה 20% (בקירוב) מאזרחי המדינה.
- מתוך האוכלוסייה המוסלמית 15% (בקירוב) הם בדואים.
- רוב הערבים בישראל מזהים עצמם כחלק מן הלאום הערבי, וחלקם הגדול גם מזדהים כפלסטינים. לרבים מהם בני משפחה במדינות ערב.
- ניתן לזהות בקרב החברה הערבית בישראל מגמות של השתלבות במדינה ובחברה לצד תהליכי בידול והזדהות עם המאבק הפלשתיני נגד מדינת ישראל.
- הערבים פטורים מגיוס לצבא על פי חוק (חלק מבני המיעוט הנוצרי מתנדבים בשירות אזרחי או צבאי, כך גם מיעוט קטן של המוסלמים, ורוב הבדואים) ישנה מחלוקת בתוך החברה הערבית בסוגיה זו.
- המוסלמים: המיעוט הדתי הגדול בישראל (18% מאוכלוסיית המדינה). רוב כמעט מוחלט של מוסלמים בישראל הם ערבים.
- הנוצרים: מיעוט דתי קטן יחסית (פחות מ- 2% מאזרחי המדינה).

דרוזים:

- מיעוט קטן יחסית (פחות מ- 2% מאזרחי המדינה).
- בעלי דת ייחודית וסודית.
- רובם מגדירים את עצמם כקבוצה אתנית נפרדת. ללא שאיפה לאומית-מדינית, ונאמנים למדינה בתוכה הם חיים.
- משולבים במערכות הביטחון והמדינה בשירות קבע ובדרגות בכירות.
- הדרוזים בגליל, קבוצת הדרוזים ברמת הגולן שנכנסו תחת השליטה הישראלית רק לאחר מלחמת ששת הימים (1967), נמנעים בדרך כלל מקבלת אזרחות ישראלית ומהשתתפות בבחירות.

שאלה 5

הצג: תפקיד הממשלה – **חקיקת משנה**: חקיקה שנעשית על ידי הרשות המבצעת, השרים או רשות מקומית באמצעות צווים, תקנות, חוקי עזר עירוניים. חקיקת משנה נועדה לאפשר ביצוע החוק וקידום מטרותיו ע"י פירוט העקרונות שנקבעו בחקיקה ראשית. אסור שחקיקת משנה תסתור חקיקה ראשית. חקיקה זו נתונה לפיקוח של ועדות הכנסת.

שאלה 6

הציגו: הזכות להליך הוגן, וציינו שני אמצעים למימוש זכות זו.

אדם חף מפשע עד שלא הוכחה אשמתו. כל אדם זכאי למשפט הוגן ופומבי. האמצעים למימוש זכות זו, הם: (יש להציג שניים)

- ייצוג על ידי עורך דין (אם האדם אינו יכול לממן זאת אז המדינה תעשה זאת על ידי הסנגוריה הציבורית).
- שופטים בלתי תלויים (אובייקטיביים).
- ענישה בהתאם לחוק בלבד.
- כל אדם זכאי לדעת במה הוא נאשם ולראות את הראיות נגדו.
- כל אדם זכאי לערער לערכאה גבוהה יותר.

שאלה 7

הבדל אחד בין העמדה (חלום) מדינה המשלבת חקיקה דתית בהיקף חלקי לבין העמדה (חלום) מדינה חילונית שיש בה הפרדה מלאה בין דת למדינה היא בחקיקה דתית במדינה – בעמדת מדינה המשלבת חקיקה דתית בהיקף חלקי, למדינה יש ערך דתי, לכן עליה לשאוף לשלב מרכיבים הלכתיים בחקיקה ובמרחב הציבורי משיקולים דתיים. לעומת זאת, בעמדת מדינה חילונית שיש בה הפרדה מלאה בין דת למדינה, המדינה יהודית מבחינה לאומית, אך יש להפריד לחלוטין בין הדת והמורשת היהודית לבין המדינה/המוסדות הפוליטיים, למעט סמלים.

אפשרות נוספת להבדל בין העמדות הוא בהשפעת הדת היהודית על המרחב הציבורי והמעמד האישי – בעמדת ההיקף החלקי, יהדותה של המדינה תתבטא בחיזוק/שימור האופי היהודי הדתי/הלכתי בעיקר במרחב הציבורי ובתחום המעמד האישי (שבת, כשרות, נישואין, גיור) ובשילוב המשפט העברי בחקיקה ובפסיקה. לעומת זאת, בעמדה המדינה החילונית, אין זה מתפקדה של המדינה לחוקק חוקים בעלי אופי דתי, להעניק שירותים דתיים או להתערב בענייני דת, אך עליה לאפשר קיום פולחן דתי פרטי.

נקודת דמיון אחת בין העמדה (חלום) מדינה המשלבת חקיקה דתית בהיקף חלקי לבין העמדה (חלום) מדינה חילונית שיש בה הפרדה מלאה בין דת למדינה היא שמקור הסמכות במדינה הוא ציבור האזרחים.

שאלה 8 (אשכול העולם היהודי)

- הציגו את המחלוקת בישראל בנוגע לשילוב חקיקה דתית בחוקי המדינה: ויכוח ציבורי על צביון המדינה; הציבור הדתי והמסורתי שואף לעגן נורמות מההלכה היהודית בחקיקה מחייבת (כמו בענייני שבת, כשרות ונישואין), ואילו הציבור החילוני מתנגד לכך ורואה בחוקים אלו כפייה דתית הפוגעת באורח חייו.
- הציגו את הזכות לחירות: זכותו של כל אדם לחיות את חייו, לפעול ולעצב את גורלו על פי רצונו ובחירתו החופשית, כל עוד אינו פוגע באחרים. מהזכות לחירות נגזרות חירויות שונות (כמו חופש המצפון, חופש מדת, חופש התנועה ועוד).

- **הסבירו כיצד הזכות לחירות באה לידי ביטוי במחלוקת שהצגתם:** הזכות לחירות (ובייחוד החופש מדת וחופש התנועה/העיסוק) היא הנימוק המרכזי של המתנגדים לחקיקה הדתית; הציבור החילוני טוען כי חוקים המבוססים על ההלכה מגבילים בכפייה את חופש הבחירה ואת אורח החיים של הפרט במרחב הציבורי, ובכך פוגעים ישירות בזכותו לחירות.

שאלה 9 (אשכול תקשורת ופוליטיקה)

- **הציגו את שני תפקידי התקשורת.** 1. *פיקוח וביקורת על השלטון*: התקשורת משמשת כמנגנון פיקוח בלתי פורמלי החושף מחדלים, ליקויים ושחיתויות של רשויות הממשל, ובכך מרסנת את כוחו. 2. *תעמולת בחירות*: התקשורת משמשת במה פומבית המאפשרת למפלגות ולמועמדים להציג את מצעם ועמדותיהם הפוליטיות כדי לשכנע את הבוחרים בתקופת בחירות.
- **הציגו את הזכות לחופש הביטוי:** זכותו של כל אדם לבטא, להפיץ ולפרסם את דעותיו, עמדותיו ואמונותיו בפומבי ובכל דרך שיבחר (בכתב, בעל פה, באמנות ועוד) ללא מורא או השתקה.
- **הסבירו כיצד חופש הביטוי מתממש באחד מן התפקידים האלה של התקשורת:** *חופש הביטוי בתפקיד הפיקוח והביקורת*: חופש הביטוי (וחופש העיתונות הנגזר ממנו) הוא התנאי המאפשר לעיתונאים ולאזרחים לחקור, לבקר ולפרסם מידע נוקב או דעות שליליות על מחדלי השלטון ללא סכנת צנזורה, ובכך מאפשר לתקשורת לממש בפועל את תפקידה כמבקר השלטון.

שאלה 10 (אשכול בחירות ומפלגות)

- **הציגו את שיטת הממשל הנשיאותי:** שיטת משל שבה הנשיא נבחר ישירות על ידי העם לתקופה קצובה, והוא מכהן בו-זמנית גם כראש המדינה וגם כראש הרשות המבצעת. הנשיא ממנה את שריו ואינו תלוי באמון הפרלמנט (הפרלמנט אינו יכול להפילו בהצבעת אי-אמון רגילה).
- **הציגו את עקרון הפרדת הרשויות:** עיקרון דמוקרטי לפיו עוצמת השלטון מחולקת ומבוזרת בין שלוש רשויות נפרדות ועצמאיות (מחוקקת, מבצעת ושופטת). המטרה היא למנוע ריכוז כוח ועריצות, ולקיים מערכת של "איזונים ובלמים" שבה כל רשות מפקחת ומגבילה את האחרות.
- **הסבירו כיצד עקרון הפרדת הרשויות מתממש בשיטת הממשל הנשיאותי:** בשיטה הנשיאותית קיימת הפרדה נוקשה ואורגנית; הרשות המבצעת (הנשיא) והרשות המחוקקת (הפרלמנט) נבחרות בנפרד ואינן תלויות זו בזו לשם קיומן (הנשיא לא יכול לפזר את הפרלמנט והפרלמנט לא יכול להפיל את הנשיא), וכל רשות פועלת במנותק תוך ריסון הדדי באמצעות כלי איזון קבועים (כגון זכות וטו של הנשיא על חקיקה).

שאלה 11 (אשכול רשויות מקומיות)

- **הציגו את שיטת הבחירות לרשויות המקומיות:** הבחירות ברשויות המקומיות בישראל מבוססות על שיטה דו-פתקית: בפתק אחד (צהוב) הבוחר מצביע בבחירה אישית ורובית ישירה עבור ראש הרשות, ובפתק השני (לבן) הבוחר מצביע עבור רשימת מועמדים למועצת הרשות.

- **הציגו את שיטת הבחירות היחסיות:** שיטת בחירות שבה חלוקת המושבים/המנדטים במוסד הנבחר נקבעת ביחס ישר ומדויק למספר הקולות שקיבלה כל רשימת מועמדים מכלל המצביעים בבחירות (בכפוף לאחוז החסימה).
- **הסבירו כיצד שיטת הבחירות היחסיות באה לידי ביטוי בבחירות לרשויות המקומיות:** שיטת הבחירות היחסיות מתממשת ישירות דרך הפתק השני (בחירת המועצה); המנדטים והמושבים במועצת הרשות המקומית מחולקים בין סיעות המועמדים השונות באופן יחסי למספר הקולות המדויק שקיבלה כל רשימה מתוך כלל קולות הבוחרים באותה רשות.

שאלה 12 (אשכול מעורבות אזרחית ופיקוח על הרשויות)

- **הציגו את המושג נציב תלונות הציבור:** מנגנון פיקוח מוסדי/פורמלי (בישראל מבוצע על ידי משרד מבקר המדינה) שתפקידו לחקור ולברר פניות ותלונות של אזרחים המופנות נגד רשויות השלטון ועובדיו בגין פגיעה בזכויות, אי-צדק, התנהלות לקויה או חריגה מסמכות, ולהמליץ על תיקון העוול.
- **הציגו את המושג תרבות פוליטית דמוקרטית:** אוסף של ערכים, נורמות, אמונות וצורות התנהגות המבטאים את רמת המחויבות של האזרחים והשלטון לעקרונות הדמוקרטיה, כגון סובלנות, שלטון החוק, מעורבות אזרחית והכרה בחשיבות הביקורת על השלטון.
- **הסבירו כיצד תרבות פוליטית דמוקרטית מתממשת בעצם קיומו של תפקיד נציב תלונות הציבור:** מוסד זה מיישם את התרבות הפוליטית הדמוקרטית בכך שהוא מעודד אזרחות פעילה, מעורבות וביקורת של הציבור על מעשי הממסד, ובמקביל מחזק את נורמת שלטון החוק והמחויבות של השלטון לתת דין וחשבון ולהגן על זכויות האזרח הקטן.

פרק שלישי

שאלה 14:

הציגו:

כלליות: כל אזרחי המדינה זכאים לבחור ולהיבחר למוסדות הנבחרים במדינה במגבלות מסוימות הכתובות בחוק.

חשאיות: איש מלבד הבוחר לא יודע במי בחר, כך מובטח שהבוחר לא יושפע מלחצים של גורמים שונים

צטטו: "בהדרגה ולאורך כמה דורות, הלכה זכות ההצבעה והתרחבה עד שכללה את כל אזרחי המדינה, המגבלות היחידות שנותרו נגעו לתנאים כמו גיל מינימלי וכדומה".

הסבירו: בקטע מתואר כי עם השנים זכות ההצבעה התרחבה מקבוצה קטנה באוכלוסייה לכלל אזרחי המדינה העומדים בתנאי סף של גיל. זה מבטא את עיקרון הכלליות כי כלל אזרחי המדינה רשאים להצביע ואין הגבלה של מעמד/מגדר וכו' כפי שהיה בעבר.

שאלה 15:

הציגו: הגנה על המשטר הדמוקרטי, עקרונותיו ואופי המדינה מפני אדם או קבוצה שפועלים בזירה הציבורית תוך ניצול הכלים הדמוקרטיים, על מנת לפגוע במשטר הדמוקרטי או באופי המדינה. במקרים בהם האיום ממשי המדינה יכולה לנקוט מספר אמצעים כמו שלילת חופש הביטוי, שלילת הזכות להיבחר או שלילת זכויות פוליטיות.

צטטו: "דוגמא טובה להבהרת חשיבותה המכרעת של זכות ההצבעה לאזרחים היא ההתלבטות המלווה כל דמוקרטיה- עד כמה מותר לנקוט מהלכים הפוגעים בזכויות אדם נגד מי שמסכן את אופייה הדמוקרטי של המדינה, ואם יש בכלל לנקוט אמצעים אלה".

הסבירו: בשביל להגן על הדמוקרטיה מפני פגיעה יש אפשרות לפגוע בזכויות אדם או לשלול זכות הצבעה. הציטוט מציג כי זכות ההצבעה לאזרחים היא כה חשובה ובסיסית, שגם כאשר מפעילים אמצעים כחלק מדמוקרטיה מתגוננת, כלומר כחלק משמירה על הדמוקרטיה עצמה, עדיין יש להפעיל שיקול דעת ולשקול היטב האם זה האמצעי שיש להפעיל, כי הוא כה בסיסי וחשוב.

שאלה 16

- **ציין:** העיקרון הדמוקרטי: עקרון הגבלת השלטון.
- **הצג:** מאחר שהשלטון מחזיק באמצעים ומשאבים (כלכליים, אנושיים, מנגנוני אכיפה ומידע) המעניקים לו עוצמה רבה, קיימת סכנה מתמדת של ניצול כוחו לרעה, רשלנות או עריצות. כדי למנוע זאת ולהגן על זכויות האזרחים, מופעלים אמצעי ריסון, הפרדת רשויות ומנגנוני פיקוח מוסדיים פורמליים (כמו מבקר המדינה ובתי המשפט) ובלתי מוסדיים.
- **ציטוט:** "הדוח האחרון שפרסם מבקר המדינה חושף שכשליש מאזרחי ישראל אינם מוגנים כראוי מפני טילים, וחלק מן המקלטים הציבוריים אינם תקינים ואי אפשר לשהות בהם."
- **הסבר:** פרסום דוח רשמי ונוקב על ידי מוסד מבקר המדינה, החושף כשלים ורשלנות של הממשלה במיגון האזרחים וקורא לה לגבש תוכנית דחופה ולהקצות משאבים לתיקון המצב, מהווה הפעלה ישירה של מנגנון פיקוח מוסדי ופורמלי. מנגנון זה חושף את ליקויי הרשות המבצעת, מרסן את כוחה ומחייב אותה לפעול באחריות, ובכך מתממש עקרון הגבלת השלטון.

שאלה 17

- **ציין:** הפנייה מהכרזת העצמאות: פנייה לעם היהודי בתפוצות.
- **הצג:** קריאה בהכרזת העצמאות המופנית אל כל היהודים ברחבי העולם להתלכד סביב היישוב היהודי בארץ בעלייה ובבניין, ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל.
- **ציטוט:** "בזמן מבצע "שאגת הארי" נפתחו במשרד העלייה והקליטה מאות תיקים של יהודים מחו"ל המבקשים לעלות למדינת ישראל."
- **הסבר:** פתיחת מאות תיקי עלייה רשמיים של יהודים השוכנים בחו"ל המבקשים לעלות ארצה מתוך תחושת שליחות וחיבור עמוק דווקא בתקופת לחימה מורכבת, מהווה היענות מעשית של

יהודים מהעולם לקריאה להתלכד סביב המדינה, לעלות אליה ולסייע בהגנתה ובבניינה. בכך מתממשת במדויק הפנייה לעם היהודי בתפוצות.

שאלה 18

- **ציין:** סוג העבריינות: עבריינות שלטונית אישית.
- **הצג:** עבירה על החוק המבוצעת על ידי אדם הנושא משרה ציבורית רשמית (נבחר ציבור או עובד מדינה ממונה) מתוך אינטרס ורווח אישי לחלוטין, תוך ניצול לרעה של מעמדו, סמכותו או הכוח הציבורי שהופקד בידיו, כשהוא אינו מוכן לשאת בתוצאות העבירה.
- **ציטוט:** "על פי החשד, חלק מכספי התרומות הועברו לכיסו הפרטי של ראש העיר ולמקורביו."
- **הסבר:** ראש העיר, שהוא נבחר ציבור ואיש שלטון, נעצר בחשד שניהל שלא כדין כספי תרומות והעביר חלק מהם ישירות לכיסו הפרטי ולמקורביו. מעשה זה, שבו איש שלטון מנצל לרעה את תפקידו הציבורי ואת ניהול המשאבים שהופקדו בידיו כדי להפיק טובת הנאה כספית ורווח פרטי מתוך אינטרס אישי, מהווה עבריינות שלטונית אישית.

שאלה 19 (שאלת עמדה - ריגול ושליטת אזרחות)

- **א. טענה:** אני תומך בעמדה לפיה יש לאפשר את שליטת אזרחותם וגירושם לצמיתות ממדינת ישראל של אזרחים המואשמים בריגול לטובת איראן.
- **ב. נימוק בעד העמדה (חובות האזרח):**
 - **ציין:** חובות האדם כאזרח.
 - **הצג:** החובה לציית לחוקי המדינה ולמלא את החובות הפורמליות המוטלות מכוחם (כגון תשלום מיסים ושירות ביטחון). לצד זאת, קיימת חובה אזרחית במובן האתי לגלות נאמנות למדינה, לתרום לשמירת המסגרת המדינית, לגלות ערבות הדדית ושותפות בשמירה על קיומה וביטחונה של החברה.
 - **הסבר:** אזרחים אשר בוחרים לקום ולרגל בצורה חבלנית לטובת איראן, שהיא מדינת אויב, מפריס באופן הבוטה והמסוכן ביותר את חובתם האתית והחוקית הבסיסית כאזרחים – לגלות נאמנות למדינתם ולשמור על המסגרת המדינית שלה. מאחר שהם פגעו בנושאות בביטחון המדינה ופעלו אקטיבית להחרבתה, מוצדק שהמדינה תפעיל את סמכותה ותשלול את מעמדם ואזרחותם, שכן במעשיהם הם ויתרו לחלוטין על חובותיהם ועל שותפותם במסגרת המדינה.
- **ג. נימוק לעמדה המנוגדת (הזכות להליך הוגן):**
 - **ציין:** הזכות להליך הוגן.
 - **הצג:** זכותו של כל אדם שבעת הליך משפטי תינתן לו הגנה מפני פגיעה בזכויותיו מעבר לנדרש ומפני פגיעה לא מוצדקת בהן, כאשר כל אדם זכאי למשפט הוגן ופומבי ונחשב חף מפשע עד שלא הוכחה אשמתו. הזכות ממומשת באמצעות אמצעים כגון חזקת החפות, זכות לייצוג על ידי עו"ד, שפיטה ע"י שופטים בלתי תלויים, וענישה בהתאם לחוק בלבד.

○ **הסבר:** נקיטת צעד ענישתי קיצוניי ובלתי הפיך כמו שלילת אזרחות וגירוש לצמיתות מן המדינה כלפי אזרחים אשר בשלב זה רק "הואשמו" בריגול ומשפטם טרם הסתיים בהרשעה חלוטה, מהווה פגיעה אנושה ובלתי מידתית בזכויותיהם. הליך מעין זה רומס לחלוטין את חזקת החפות הבסיסית המגיעה לכל אדם ואת הזכות למשפט הוגן, ולכן אין לאפשר ענישה פוגענית כזו לפני שאשמתם הוכחה באופן מלא, מוחלט ותקין בבית המשפט על ידי שופטים בלתי תלויים.

○ **אפשרות נוספת:**

○ **ציין:** – הזכות לכבוד .

○ **הצג:** הזכות שלא להיות חשוף ליחס משפיל, מזלזל, מבזה, לועג, פוגעני או יחס אכזרי ובלתי אנושי .

○ **הסבר /** המתנגדים להצעת החוק יטענו כי שלילת אזרחות וגירוש אדם לצמיתות מהמדינה, מהלך שעלול להותיר אותו חסר מעמד משפטי, ללא הגנה ונטול זכויות אלמנטריות ברחבי העולם, מהווים סנקציה אכזרית, בלתי אנושית ומשפילה בצורה קיצונית. מדינה דמוקרטית נדרשת לשמור על ערכיה ועל המצפן המוסרי שלה גם מול אויביה; עליה להעניש בחומרה את המרגלים והבוגדים באמצעות כלי הענישה המקובלים בחוק, כגון מאסר ממושך, ולא לנקוט בצעדים פוגעניים ומבזים המנוגדים לחלוטין לזכות לכבוד .

שאלה 20 (שאלת עמדה - פסקת ההתגברות)

• **א. טענה:** אני מתנגד להצעה להרחיב את פסקת ההתגברות ברוב של 61 חברי כנסת לכל חוקי היסוד במדינת ישראל.

• **ב. נימוק בעד העמדה (ביקורת שיפוטית):**

○ **ציין:** ביקורת שיפוטית.

○ **הצג:** ביקורת של מערכת המשפט או בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ על הרשות המבצעת ועל הרשות המחוקקת. בישראל, ביקורת זו מתבטאת במידה רבה מאז המהפכה החוקתית על ידי סמכותו הרשמית של בית המשפט לפסול ולבטל חוקים של הכנסת אשר עומדים בסתירה חזיתית ומנוגדים לחוקי היסוד של המדינה.

○ **הסבר:** מתן אפשרות גורפת לכנסת לעקוף ולחוקק מחדש כל חוק שנפסל בבג"ץ ברוב קואליציוני מינימלי ורגיל של 61 חברי כנסת בלבד לכל חוקי היסוד, ירוקן מתוכן לחלוטין את מוסד הביקורת השיפוטית וינטרל את כוחו. ללא היכולת של בג"ץ לבצע ביקורת אפקטיבית ולפסול חוקים לא חוקתיים, לא תישאר כל הגנה על חוקי היסוד ועל זכויות האדם והמיעוט מפני חקיקה פוגענית של הרוב הפרלמנטרי, והאיזון הבסיסי והגבלת כוחו של השלטון ייפגעו קשות.

• ג. נימוק לעמדה המנוגדת (עקרון הכרעת הרוב):

- ציין: עקרון הכרעת הרוב.
- **הצג:** עיקרון דמוקרטי הקובע כי מתוך כמה אפשרויות שונות נבחרת או מתקבלת האפשרות שרוב האוכלוסייה, רוב המצביעים או רוב הנציגים הנבחרים במוסדות השלטון תומכים בה. החלטת הרוב מחייבת את כלל החברה, אך עליה להימנע מפגיעה בלתי סבירה או בלתי מידתית בזכויות יסוד ובייחוד בזכויות המיעוט.
- **הסבר:** במשטר דמוקרטי, נציגי הציבור הנבחרים בכנסת מייצגים את ריבונותו ואת רצון הרוב של העם ששלח אותם. כאשר רוב מוחלט של 61 חברי כנסת לפחות תומך בחקיקתו מחדש של חוק מסוים שנפסל, החלטה זו של רוב הנציגים המייצגת את העם צריכה לגבור על החלטתם של שופטי בית המשפט שלא נבחרו על ידי הציבור. הרחבת פסקת ההתגברות מבטיחה שרצון רוב הנציגים הנבחרים יתממש ולא ייבלם, ובכך היא מחזקת ומגשימה את עקרון הכרעת הרוב ואת שלטון העם במדינה.